

Cristina TĂNASE

STATUTELE CORPORAȚIEI INDUSTRIAȘILOR BRAȘOVENI

STATUES OF INDUSTRIALISTS' CORPORATION FROM BRASOV

Abstract: *On the basis of the Hungarian Laws VIII/1872 and XVII/1884, that regulated the industrial activity and trade across the Hungarian kingdom, there were settled the core of craftsmen corporations in Transylvania.*

In Brasov, the first meeting of industrialists' Corporation was held on February 18th, 1907. The main purpose of this organization was to support the industry and promote the interests of craftsmen. Statutes stipulated the division into several sections, the establishment of funds to help members, the training of apprentices and journeymen, the maintenance of peaceful relations between industrialists and apprentices/journeymen, etc.

As time went on, statutes of industrial organization from Brasov underwent radical changes, mostly due to changes in economic and political field until the mid-twentieth century

În baza legislației maghiare, adoptată la sfârșitul secolului al XIX-lea, în Transilvania s-au pus bazele corporațiilor meșteșugărești. Cele mai importante acte normative au fost legile VIII/1872 și XVII/1884, care reglementau activitatea industrială și comerțul pe tot cuprinsul Regatului ungar. Astfel, orice persoană deținătoare a documentelor care să certifice pregătirea profesională necesară avea dreptul de a-și practica meseria în baza unei autorizații obținute în prealabil. La nivel organizațional, meseriașilor care desfășurau aceeași activitate industrială sau activități înrudite li se permitea înființarea de asociații meșteșugărești în vederea sprijinirii intereselor comune.¹

La Brașov, prima ședință a Corporației industriașilor din localitate a avut loc la 18 februarie 1907², iar în martie au fost adoptate primele statute, în limba maghiară³, după modelul celor din Debrecen (1899) și Pécs (1904). Noua organizație a preluat o parte din funcțiile secției industriale aflate în cadrul primăriei. În anul 1908, statutul s-a tipărit în limbile germană și maghiară, iar un an mai târziu, în limba română. Acesta era aprobat anual de către Ministerul Industriei și Comerțului de la Budapesta, iar după înfăptuirea României Mari, de către ministerul de resort de la București. Cuprindea 30 de articole referitoare la denumire, scop, secțiuni, atribuții, modul de organizare, calitatea de membru, relațiile dintre meșteri și ucenici/calfe, averea corporației, condițiile în care aceasta își înceta activitatea. Astfel, Corporația industriașilor din Brașov își propunea să susțină ordinea și buna înțelegere, să sprijine activitatea industrială, să promoveze progresul și să apere interesele membrilor. În vederea realizării acestor deziderate, statutul

¹ Eugen Pavlescu, *Meșteșug și comerț la românii din sudul Transilvaniei (sec. XVII-XIX)*, București, Editura Academiei, 1970, p. 137.

² Serviciul Județean Brașov al Arhivelor Naționale (în continuare SJBvAN), Fond *Federația meseriașilor din jud. Brașov* (în continuare Fond *Federația meseriașilor*), dos. nr. 3, ff. 38-42.

³ SJBvAN, Fond *Federația meseriașilor*, dos. nr. 3, ff. 45-48.

prevedea o structură bazată pe secțiuni sau asociații. Dacă, pentru început, s-au stabilit 15 asociații⁴, în Regulamentul de formare a secțiunilor, din anul 1920, numărul acestora a crescut la 20⁵. În tabelul următor vom enumera cele 20 de secțiuni și componența acestora.

Nr. crt.	Secțiunea	Componența
1.	Secțiunea tâmplarilor	tâmplari, sticlari
2.	Secțiunea dulgherilor	dulgheri, învelitori
3.	Secțiunea frizerilor și bărbierilor	bărbieri, frizeri, <i>coafoarele de dame</i>
4.	Secțiunea tinichigiilor	tinichigii, instalatori de apă și electrică
5.	Secțiunea pielarilor	blănari, curelari, cojocari, căciulari
6.	Secțiunea pantofarilor	pantofari, tăietori de calapoade
7.	Secțiunea cofetarilor	cofetari, bombonagii, turtari, brânzari
8.	Secțiunea cismarilor	cismari
9.	Secțiunea strungarilor	strungari, tapițeri, perieri, pieptenari, sculptori
10.	Secțiunea zidarilor	arhitecți, zidari, sculptori de piatră, pavatori, sculptori, coșari
11.	Secțiunea croitorilor bărbătești	croitori
12.	Secțiunea lemnarilor	fierari, lemnari, împletitori de coșuri, fabricanți de trăsuri, dogari, grădinari
13.	Secțiunea dentiștilor	dentiști, fotografi
14.	Secțiunea zugravilor și vopsitorilor	zugravi, vopsitori de firme și adrese, boiangii, săpunari
15.	Secțiunea pălărierilor	pălărieri, legători de cărți, frânghieri, împletitori de ciorapi
16.	Secțiunea lăcătușilor	lăcătuși, cuțitari, tocilari, împletitori de arcuri, pilari, arămari, fabricanți de puști
17.	Secțiunea măcelarilor	măcelari, cârnățari, mățari
18.	Secțiunea croitoriei de dame	croitorese, mănușari, ceaprazari, spălătorese, corsetari, pălărieri de dame, croitorese de lenjerii, meșteri de flori artificiale, țesători
19.	Secțiunea giuvaergii și ceasornicari	giuvaergii, ceasornicari, gravori, mecanici
20.	Secțiunea brutarilor	brutari

Se poate observa cu ușurință gama largă de meserii existentă în Brașovul începutului de secol XX. De asemenea, trebuie avut în vedere faptul că fiecare dintre meșteri deținea un atelier în care, pe lângă lucrători, învățau tainele meseriei ucenicii și

⁴ Cele 15 asociații au fost stabilite în ședința din 9 aprilie 1911.

⁵ SJBvAN, Fond *Federația meseriașilor*, dos. nr. 33, f. 47.

calfele. De multe ori, printe aceștia se numărau chiar fiii patronului, care trebuiau să parcurgă toate etapele calificării și să înțeleagă întregul proces de producție pentru ca, la maturitate, să poată prelua frâiele afacerii familiale.

În privința noilor membri, regulamentul stipula ca aceștia să fie repartizați la secțiunile unde se vor potrivi mai bine și la care meșterii interesați sunt amatori a apartine⁶, urmărindu-se ca numărul meseriașilor înscriși la nivelul orașului să fie cât mai mare. Prin statut, orice industriaș calificat, care deținea un atelier în Brașov, devenea membru corporatist cu drepturile și obligațiile care decurgeau din această calitate. Femeile și minorii puteau deveni membri însă, în ședințele Corporațiunii, își exercitau drepturile pe baza unei împuterniciri scrise, atribuită unuia dintre membrii legitimi. În cazul sistării afacerii, mutării sediului de pe teritoriul Corporațiunii sau decesului, industriașul pierdea calitatea de membru însă, odată cu reluarea afacerii sau cu revenirea pe raza orașului Brașov, acesta își redobânda dreptul fără a mai achita taxa aferentă timp de doi ani (art. 5)⁷. Fiecare membru plătea, la intrarea în Corporație, 20 de coroane în anul 1910⁸, 700 de lei în anul 1929⁹, 30 de lei¹⁰ în anul 1939¹¹ și 500 de lei din octombrie 1944, odată cu constituirea *Sindicatului micilor meseriași din Brașov*¹². În afara acestei obligații bănești, statutul prevedea plata unei taxe anuale diferențiate, în funcție de numărul de angajați, iar din octombrie 1944, a unei cotizații lunare care va înlocui taxa obligatorie anuală.

Conform art. 127 din Legea XVII/1884 și în baza art. 4 din statut, Corporația industrială avea obligația de a rezolva toate problemele care priveau relațiile dintre industriași și ucenici/calfe.¹³ Meșterul trebuia să se îngrijească de școlarizarea ucenicilor¹⁴, să-i învețe meserie, să-i trateze uman, respectând contractul încheiat între părți.

Cea mai mare parte a deciziilor se luau în cadrul adunării generale, formată din totalitatea membrilor cu drept de reprezentare. Aceasta se întrunea în ședință ordinară, anual (până cel mai târziu în luna martie), și în ședințe extraordinare, la cererea comitetului, a comisariatului extern sau a unei treimi din totalul membrilor înscriși în organizația industrială. Convocarea se realiza cu opt zile înainte de ședință, care devenea statutară dacă cel puțin o treime dintre membri erau prezenți (în caz contrar, convocarea se repeta în termen de opt zile, iar hotărârile puteau fi validate fără a se lua în considerare numărul membrilor prezenți). În competența adunării generale intrau alegerea comitetului, dezbateră proiectului de buget, fixarea contribuțiilor, înființarea de reuniuni și instituții filantropice, stabilirea proiectului de regulament, modul de întrebuințare a averii Corporației, stabilirea și modificarea statutelor (supuse apoi aprobării ministerului de resort).¹⁵ Se utiliza votul deschis și secret, președintele

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*, dos. nr. 12, ff. 3-4.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*, dos. nr. 49, f. 4.

¹⁰ *Ibidem*, dos. nr. 116, f. 5.

¹¹ Prin Înaltul Decret Regal nr. 1658 din 22 aprilie 1939 și în baza Legii pentru recunoașterea și funcționarea breslelor de lucrători, funcționari particulari și meseriași din 1938, se înființează breslele patronilor meseriași.

¹² SJBvAN, Fond Federația meseriașilor, dos. nr. 147, f. 8.

¹³ *Ibidem*, dos. nr. 12, f. 3.

¹⁴ Orice tânăr putea să devină ucenic dacă avea vârsta de 12 ani și școala primară absolvită.

¹⁵ SJBvAN, Fond Federația meseriașilor, dos. nr. 12, ff. 5-7.

Corporației exercitându-și acest drept doar în caz de paritate. Comitetul era format din 30 de membri ordinari și 10 supleanți, aleși de adunarea generală, pe o perioadă de trei ani. Acesta avea atribuții executive, administrative și de control și se întrunea lunar, în ședință ordinară și, în caz de nevoie, în ședințe extraordinare. Numea secretarul și o parte a funcționarilor și fixa quantumul drepturilor salariale ale acestora. Stabilea competențele de serviciu și regulamentele privind disciplina și afacerile contractuale, care trebuiau vizate în prealabil de forul industrial.¹⁶ Președintele, ales de adunarea generală, reprezenta corporația în relația cu autoritățile, cu persoanele fizice și juridice, convoca și prezida ședințele comitetului, iar în caz de nevoie, semna cheltuielile inerente cu valoare mai mică de 100 de coroane. Secretarul era ales de comitet (nu era necesar să fie membru al Corporației industriașilor din Brașov), făcea parte din personalul remunerat, având în vedere numărul mare de acte pe care acesta trebuia să le completeze. Casierul era, de asemenea, ales dintre membrii comitetului și răspundea cu avutul propriu de administrarea corectă a averii organizației industriale. Activitatea acestuia era verificată de o comisie de control, formată din trei persoane (doi membri ai Corporației și un specialist financiar extern). Problemele legate de legislație și de mediul de afaceri reveneau unui juriconsult, ales de comitetul organizației industriale pe o perioadă de trei ani.¹⁷ Corporația deținea *capitalul fundamental* (compus din averea preluată de la vechile asociații industriale desființate, donații, taxele de înscriere etc.) și alte venituri obținute din dobânzi, contribuțiile membrilor, taxe de lucru, amenzi, sumele rămase din anul precedent etc. (art. 23). Periodic, Corporația era supusă controlului unui comisar desemnat de forul industrial, pentru a constata dacă activitatea industrială a acesteia se desfășoară respectându-se statutul și cadrul legislativ. În același context, la nivelul întregii organizații, funcționa comisia de împăciuire¹⁸, care avea rolul de a aplana conflictele iscate între meseriași și ucenici/calfe sau între producători și clienți.

Corporația își înceta activitatea printr-o hotărâre luată în adunarea generală, numai în cazul în care numărul membrilor scădea sub 50. Acest fapt era constatat de către comisarul industrial, care întocmea un raport înaintat Ministerului Industriei și Comerțului. În ceea ce privește averea deținută la data desființării organizației, aceasta urma să fie administrată în conformitate cu instrucțiunile Camerei de comerț și industrie din Brașov.

De-a lungul timpului, statutele Corporației industriașilor brașoveni au suferit modificări din cauza, în cea mai mare măsură, a schimbărilor survenite în plan economic și politic. În anul 1918, un ordin Ministerului Regal al Comerțului de la Budapesta făcea referire la unele articole din statutul Federației meseriașilor, impunând modificarea acestora. Astfel, se anula acea prevedere conform căreia Federația meseriașilor din Brașov avea dreptul de a înființa *casse de ajutorare*¹⁹. Drept urmare, primul act care atestă înființarea unui fond de ajutor este Regulamentul Societății de înmormântare²⁰, din 30 martie 1920, dată la care organizația industrială depindea de Ministrul Industriei și Comerțului de la București.

¹⁶ *Ibidem*, dos. nr. 12, f. 8.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*, dos. nr. 29, f. 13.

²⁰ *Ibidem*, dos. nr. 31, f. 1, f. 12.

În anul 1936, vechile corporații se desființează, atribuțiile acestora trecând sub jurisdicția camerelor de comerț. La nivelul întregii țări se înființează o Uniune Generală, iar asociațiile sunt înlocuite de sindicatele pe meserii. În timpul dictaturii regale, titulatura organizațiilor patronale de meseriași, care se aflau sub tutela Ministerului Muncii, se schimbă, revenindu-se la denumirea de breaslă²¹, dar pentru o scurtă perioadă de timp, deoarece, în 1945, apar asociațiile profesionale mixte, constituite în baza Legii Sindicatelor profesionale din ianuarie 1945²².

Cooperativizarea micilor meseriași, instituită de regimul comunist, s-a realizat treptat, astfel că, până la finalizarea acestui proces, au funcționat în paralel atât Federația Generală a Meșteșugarilor din România (cuprindea asociațiile de meșteșugari care nu au intrat în cooperative), cât și Uniunea Regională a Cooperativelor de Producție Meșteșugărească (cuprindea meșterii care s-au înscris în cooperatie). În ședința din 5 martie 1949 s-a dezbătut pentru prima oară la Brașov problema cooperativelor.

În statul socialist se va organiza cooperativa de tip nou, ...cu muncitori, dar fără exploatare... pe bază constructivă și planificată..., în care meseriașul va intra cu întregul său utilaj și unelte care vor deveni proprietatea colectivității²³.

În acest context politic, statutul asociațiilor aparținătoare Federației s-a modificat radical. Acestea au fost considerate

organizații de masă politice, care tind la ridicarea nivelului politic și cultural al meseriașilor..., iar Federația nu are obligația să dea materiale, să fie în magazin de unde să distribuie mărfuri...²⁴.

În anii care au urmat, ședințele Federației au devenit un prilej de lămurire/constrângere a membrilor, spre a se alătura cooperatiei. Etapa cooperativizării s-a finalizat odată cu ședința din 29 mai 1952, când Federația Generală a Meșteșugarilor din Brașov s-a desființat, prin hotărârea unanimă a tuturor participanților și la propunerea delegatului venit de la București. Cu același prilej, întregul activ al asociațiilor meșteșugărești a trecut în custodia U.C.E.C.O.M.-ului.²⁵

Considerăm că statutele asociațiilor de meșteri din Brașov și modificările pe care acestea le-au suferit de-a lungul timpului oferă un tablou complet al activității organizației industriale, fie că aceasta s-a numit corporație, sindicat, breaslă, federație sau cooperativă. Cei mai importanți factori care au contribuit la transformările survenite pe parcursul celor patru decenii și jumătate de activitate au fost amprenta vechilor bresle desființate în anul 1872, regimurile politice care s-au perindat între anii 1907 și 1952 și fluctuațiile economice, cauzate în mare măsură de intervenția elementului politic. Constatăm că intervenția acestor componente a trasat un parcurs, în mare măsură, linear, pentru ca, din anul 1945, factorul politic să-și pună amprenta în mod definitoriu asupra organizațiilor industriale de pe tot cuprinsul țării.

²¹ *Ibidem*, dos. nr. 116, f. 2.

²² *Ibidem*, dos. nr. 150, ff. 1-9.

²³ *Ibidem*, reg. nr. 37, f. 35.

²⁴ *Ibidem*, f. 73.

²⁵ *Ibidem*, ff. 139-141.



Foto 1. Ștampila Corporației Industriale Brașov

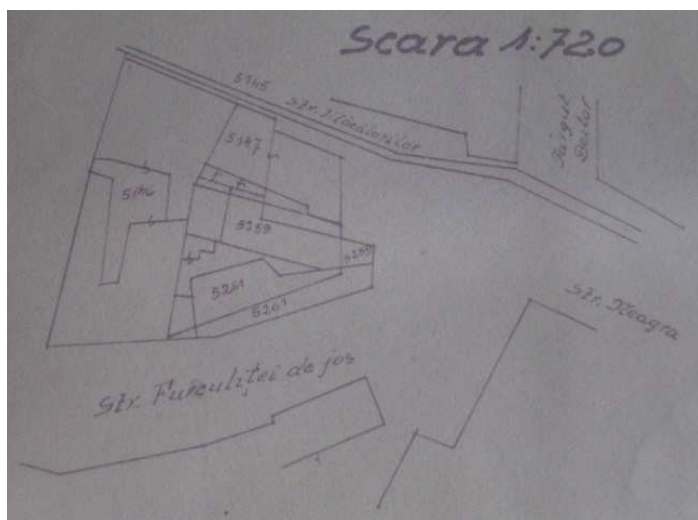


Foto 2. Configurația terenului viitorului sediu al Corporației Industriașilor din Brașov.



Foto 3. Sediul Corporației din Brașov.



Foto 4. Carte de membru, Asociația tâmplarilor din Brașov

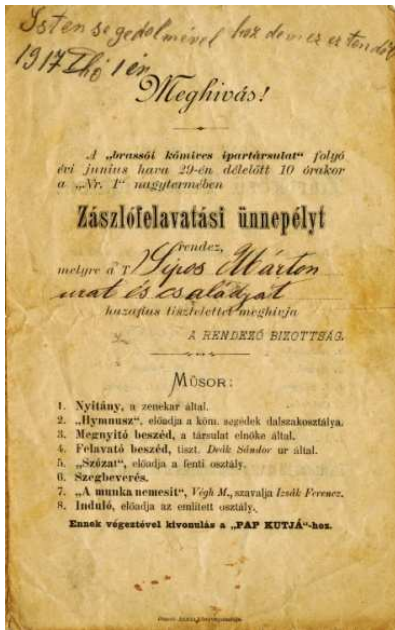


Foto 5. Serbare organizată de Asociația zidarilor din Brașov în vederea strângerii de fonduri pentru văduve și orfani de război, 1915.



Foto 6. Congresul Asociației Generale a Tâmplarilor, Budapesta, 1910. În medalion, reprezentantul Asociației Tâmplarilor din Brașov.



Foto 7. Patronul, meșterii, ucenicii și calfele



Foto 8. Diplomă acordată meșterului Polák József, în atelierul de tâmplărie, Brașov, anii '20 Brașov, 12 septembrie 1946.

ANUNTURI PUBLICITARE



TISCHLERWAREN- u. MÖBELFABRIK
JOHANN HUBBES, Nachf.
 Dipl.-Ing. FRIEDRICH HUBBES
 Gegründet 1890 — Telefon 235
BRAȘOV-KRONSTADT
 Strada I. G. Duca - Langgasse No. 153

Fig. 1. Johann Hubes - reclamă



Brutărie
 Bäckerei
 Sütöde.
 VĂD.
Joan Siegens
 SUCC.
Brașov, Prundul Rozelor 17.

Fig. 2. Brutăria Siegens - reclamă



Heinr. Tischler
 Hutmadier
 Fortwährende Neuheiten in Herren-, Knaben- und Kinderhüten, sowie Kappen, Flutohauben, jeder Art, von einfacher bis feinsten Ausführung. Spezialerzeugung von flotten Touristen-Hüten
 Niederlage: Kronstadt-Brașov
 Fladszeile 27. — Șirul Inului 27.

Fig. 3. Pălărier Heinr. Tischer - reclamă -

FRITZ FINK
 BRAȘOV * KRONSTADT * BRASSÓ
 Strada Lungă Nr. 116. Langgasse Nr. 116. Hosszu-utca 116. sz.
 Telefon Nr. 330. Telefon Nr. 330. Telefon Nr. 330.
 Dulgher examinat și proprietar de cherestea cu aburi
 Geprüfter Zimmermeister und Dampfsägewerk-Besitzer
 Vizsgázott ácsmester és gőzfűrészgyár tulajdonos

Fig. 4. Fritz Flink - reclamă

Frizer de dame și domni.
Frizeria la Eftinitate,
 Damen- u. Herren - Friseur
 Férfi- és hölgyfodrászat.
 Brașov, Calea Victoriei
 (Brunnengasse, Kút-utca 41.)

Prețuri: Preise: Árak:
 Ondulație — Ondulálás Lei 20
 Manicur — Manicure » 20
 Tuns-Haarschneiden-Hajvágás » 20
 Ras-Rasieren-Beretválás - - « 8

Bon pt. luna August la 10%
SCONTO.

Fig. 5. Frizeria Eftinitate - reclamă